

3. Uluslararası Lisansüstü Çalışmalar Kongresi / 3rd International Graduate Studies
**Covid 19 Pandemisinin İmalat Sektöründeki İşletmelerin
Nakit Akış Yapısına Etkisi**

The Impact of the Covid-19 Pandemic on the Cash
Flow Structure of Enterprises in the Manufacturing
Sector

Merve Bozaniçlioğlu^{*1}, Ümmühan Aslan

*mervebozaniclioglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8852-0638

*¹: Lisansüstü Enstitüsü Uygulamalı Bilimler Fakültesi Muhasebe ve Denetim
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Bilecik/ Türkiye*

ummuhan.aslan@bilecik.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7926-6244

*²: Lisansüstü Enstitüsü Uygulamalı Bilimler Fakültesi Muhasebe ve Denetim
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Bilecik/ Türkiye*

Özet: Nakit yönetimi, nakit kontrolü ve nakit planlanması yapmak isteyen işletmelerin nakit akış tablosunu hazırlaması önemli hale gelmiştir. Nakit akış tablosu, işletmenin nakit giriş ve çıkışlarının hangi faaliyetlerden kaynaklandığının ortaya konulmasına ve gelecekteki nakit akışı ile ilgili planların yapılmasına yardımcı olmaktadır.

2019 yılının Kasım ayında ortaya çıkan Covid-19 salgını tüm dünyayı etkisi altına almıştır. İşletmelerin faaliyetlerini önemli ölçüde etkileyen salgın, bazı işletmelerin faaliyetlerini nerede ise durma noktasına getirmiştir. Ancak bu salgın bazı sektörleri olumlu bazı sektörleri ise olumsuz yönde etkilemiştir. Bu süreçte nakit yönetimini iyi yapamayan birçok işletme iflas noktasına gelmiştir.

Bu çalışmada Covid-19 sürecinde imalat sektörünün nakit akış yapısının nasıl etkilendiği “Nakit Akışlarından Sağlanan Faaliyetler” Yöntemi kullanılarak tespit edilmek istenmiştir. Bu bağlamda BİST-100 endekste bulunan 27 imalat işletmesinin 2018-2022 yıllarına ait nakit akış tabloları araştırmaya dahil edilmiştir. İmalat sektöründeki işletmelerin nakit akış tablolarında yer alan işletme faaliyetlerinin, yatırım faaliyetlerinin ve finansman faaliyetlerinin pozitif ve negatif yönleriyle incelenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre araştırmaya konu edilen imalat işletmelerinin nakit akış yapılarının Model 2 (+,-,-) yani Başarılı, Olgun işletme yapısında olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, imalat sektöründeki işletmelerin nakit akış yapısı ile yapılan diğer çalışmaların bulguları ile benzerlik göstermiştir. Ayrıca araştırma kapsamında yer alan işletmelerin nakit akışlarının Covid-19 salgın sürecinde olumsuz yönde etkilenmediği de görülmüştür. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda araştırma kapsamına diğer sektörlerin dahil edilmesi ile daha kapsamlı sonuçların elde edileceği kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, İmalat Sektörü, Nakit Akışı Tablosu, Nakit Akışı

Abstract: It has become important,for businesses that want to perform cash management, cash control and cash planning, to prepare a cash flow statement. The cash flow statement helps to identify which activities the entity's cash inflows and outflows are due to and to make plans for future cash flow.

The Covid-19 pandemic that emerged in November of 2019 has affected the whole world. The epidemic, which has significantly affected the activities of enterprises, has brought the activities of some enterprises to a standstill wherever they are. However, this epidemic has affected some sectors positively and some sectors negatively. In this process, many businesses that cannot manage cash well have reached the point of bankruptcy.

In this study, it was aimed to determine how the cash flow structure of the manufacturing sector was affected during the COVID 19 process by using the “Activities Provided from Cash Flows” Method. In this context, the cash flow statements of the 27 manufacturing enterprises included in the BIST-100 index for the years 2018-2022 have been included in the research. It was examined with the positive and negative aspects of the operational activities, the investment activities and financing activities included in the cash flow statements of enterprises in the manufacturing sector.

According to the findings, it has been determined that the cash flow structures of the manufacturing enterprises subject to research are in Model 2 (+,-,-), that is, in a successful, mature business structure. This result has shown similarities with the findings of other studies conducted with the cash flow structure of enterprises in the manufacturing sector. In addition, it has been seen that the cash flows of the enterprises included in the scope of the research were not adversely affected during the Covid-19 pandemic. It has been concluded that more comprehensive results will be obtained by including other sectors in the research in the studies to be conducted after this.

Keywords: Covid-19, Manufacturing Sector, Cash Flow Statement, Cash Flow

GİRİŞ

Covid-19 salgını, sadece insan sağlığını değil, diğer bir çok alanı yakından etkilemiştir. Eve kapanmaların başlaması ile ekonominin önemli dinamikleri olan işletmeler bu salgından etkilenmişlerdir. Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandeminin ilan edilmesiyle ve de ülkemizde ilk vakanın görülmesi ile birlikte ülkemizdeki ilgili bakanlıklar ve yöneticiler tarafından çeşitli tedbirler ve kurallar alınarak pandeminin etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde sağlık sektöründeki işletmeler gibi bazı işletmeler kâr, ulaştırma ve turizm sektöründeki işletmeler ise zarar etmiştir.

ILO'nun (International Labour Organization) yapmış olduğu analize göre Covid-19'dan en çok etkilenen sektörler ve etkilenme dereceleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.Aşağıda görüldüğü üzere 14 sektör değerlendirilmeye alınmıştır.

Sektörler	Covid-19 Krizinden Etkilenen Üretim Miktarı
Toptan ve perakende ticaret	Yüksek
İmalat	Yüksek
Emlak; idari ve destek hizmet faaliyetleri	Yüksek
Konaklama ve yiyecek hizmetleri	Yüksek
Sanat, eğlence, dinlence, spor ve diğer hizmetler	Orta-Yüksek
Ulaştırma, depolama ve haberleşme	Orta-Yüksek

İnşaat	Orta
Finans ve Sigorta Hizmetleri	Orta
Madencilik ve taş ocakçılığı	Orta
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	Düşük-Orta
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	Düşük
Eğitim	Düşük
Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik	Düşük
Kamu hizmetleri (elektrik, gaz vb. üretimi ve dağıtımı)	Düşük

Tablo: Sektörlerin COVID-19 Krizinden Etkilenme Dereceleri Kaynak: KARA (2020, s.272) [1]

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı üzere her sektörün krizden etkilenme düzeyi farklılık göstermektedir. Sektörlerin farklı etkilenme derecelerine sahip olması, ait oldukları sektöre göre işletmelerin çalışma şekilleri veya bölgesel durumdan kaynaklanan sebeplerden dolayı olduğu söylenilebilir. Bölgesel durumdan ifade edilmek istenen, pandemide bazı illerde Covid-19 vaka, ölüm ve aşılama oranlarının durumuna göre yasaklar uygulanmaya devam ederken bazı iller günlük yaşantılarına devam etmilerdir. Bu durum da bölgesel farklılıklara sebep olarak ifade edilebilir.

Pandemi, işletmelerin satışlarının düşmesine, bu bağlamda üretimin azalmasına neden olmuş ancak işletmelerin devam eden ödemeleri vb. sebepler ise nakit açıklarının doğmasını gündeme getirmiştir. İşletmelerin nakit akış yapıları hakkında bilgi veren nakit akış tabloları bu çalışmanın ana konusunu oluşturmuş ve Covid 19 süreci ve öncesi imalat sektöründeki işletmelerin nakit akış yapılarının ne yönde etkilendiği bu çalışmanın amacını oluşturmuştur.

Çalışmanın birinci bölümde genel olarak Covid 19 pandemisi ve yarattığı etkiler hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde incelemeye konu olan nakit akış tablosu ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise “Nakit Akışlarından Sağlanan Faaliyetler” Yöntemi kullanılarak, Covid-19 sürecinde imalat sektörünün nakit akış yapısının nasıl etkilendiği tespit edilmiştir.

1. Covid 19 Pandemisi ve İşletmeler Üzerine Etkileri

Covid-19 virüsünün neden olduğu koronavirüs hastalığının dünya çapında yayılması sonucunda ilan edilen pandemide, bazı ülkeler gerekli tedbirleri alıp yaşanan bu krizi daha az zararla atlattırken, virüsü ve pandeminin etkilerini ciddiye almayıp önlemler almakta geciken veya hiç önlem almayan ülkeler, hem sosyal hem de ekonomik açıdan birçok sorunla mücadele etmek zorunda kalmıştır.

Asiltürk, [2] Covid-19 krizini, “Dünyadaki işletmeler açısından dış çevrede beklenmedik büyük ölçüde değişimler meydana getiren; çalışanların, müşterilerin & işletmenin hemen hemen tüm paydaşlarının fiziksel ve ruhsal sağlık & varlığını tehdit eden; işletmelerin mevcut faaliyet ve operasyonlarını büyük ölçüde etkileyen; buna bağlı olarak işletmelerin maddi ve gayri maddi kaynak & kazanımlarını yönetmelerini zorlaştıran ve acil önlemler gerektiren zincirleme etkilere sahip bir olay” şeklinde tanımlamıştır. (Asiltürk, A.,2021, s.71)

Dünyanın önde gelen denetim ve danışmanlık hizmeti veren şirketlerden birisi olan Deloitte, “COVID-19’un İşletmelere Olan Finansal Etkileri ve Çözüm Önerileri” başlıklı raporunda [3] işletmelerin bu dönemde neden sorun yaşadıklarını açıklamıştır. Raporunda belirtilen sorunlar ve nedenleri kısaca şu şekilde özetlenebilir:

Belirsiz talepler ve bozulan tedarik zinciri, işletmelerin nakit ve işletme sermayesi sorunları yaşamasına neden olmuştur. Ayrıca tedarikçilerin, üreticilere kritik bileşenleri teslim edememelerinden dolayı üretim sürecinde gecikmeler ve durmalar yaşanmıştır. Tüketici taleplerinde yaşanan gerileme durumundan dolayı işletmelerin stoklarında yığılmalar meydana gelmiş ve bu durum işletme envanterlerinin temizlenmesi giderek zorlaşmıştır. İşletmelerin nakit sıkıntısı çeken müşterilerden olan alacaklarını zamanında tahsil edememeleri de önemli bir sorundur. Kısa vadeli nakit akışı kısıtlamalarından dolayı tedarikçi ödemelerinde yaşanan gecikmeler, vadeli çeklerde yaşanan tahsilat sorunları da diğer sorunlar arasında belirtilmiştir. Ayrıca vadeli çeklerin işletmeler tarafından teminat gösterilmesinden dolayı vadeli çeklerin ödenmemesi sonucunda finansman sorunları yaşanmış ve bunların da hukuki sonuçları ortaya çıkmıştır (Deloitte, 2020).

2. Nakit Akış Tablosu Hakkında Genel Bilgiler

İşletmeler yönetsel kararlarını verirken finansal tablolarının incelenmesine önem verirler. Özellikle nakit akış tabloları, diğer tablolardan farklı olarak işletmenin nakit hareketliliklerine göre işletme faaliyetlerinin, yatırım faaliyetlerinin ve finansman faaliyetlerinin başarısını ölçen ve nakit esasına göre hazırlanan tek tablodur.

Nakit, elde tutulan ve ödemelerde anında kullanılabilen para anlamında kullanılmaktadır ve burada kast edilen nakit, kâğıt paralar ve metal paralardır. Bir mal veya hizmetin teslimi esnasında yapılan peşin ödemelerde kullanılır. TMS 7'ye [4] göre nakit, nakit ile vadesiz mevduatı ifade etmektedir. Nakit benzeri ise; kolayca nakde çevrilebilen ve likidite hızı yüksek olan kısa vadeli varlıklardır. Nakit ve nakit benzerlerinin giriş-çıkışları da nakit akışıdır. İşletmelerin kasasına giriş yapan para pozitif nakit akışıdır. Ters durumda yani işletme bünyesinden çıkan para negatif nakit akışıdır. İşletmelerin kârı buna göre belirlenmektedir. Bir hesap döneminde gerçekleşen nakit akışlarının gösterildiği tablolar nakit akış tablolarıdır.

İşletmeler performanslarını ölçmek istediklerinde veya finansal analizlerini yapmak istediklerinde temel mali tablolar kadar ek mali tablolara da ihtiyaç duyarlar. Ek mali tablolardan birisi olan nakit akış tablolarının en önemli özelliğinden birisi de işletmelerin para akışlarını özetlemesidir. Basitçe ifade etmek gerekirse, nakdin nerede ne kadar harcandığını görebilmek açısından hem işletme içi hem de işletme dışındaki ilgili bilgi kullanıcıları açısından nakit akış tabloları oldukça önemlidir. Yöneticiler, yatırımcılar bu tablo sayesinde önemli kararlar verebilmektedir.

TMS 7'de [4] nakit akış tablolarının kullanılmasını önemi şu şekilde ifade edilmektedir: “İşletmenin nakit akışları hakkındaki bilgiler, finansal tablo kullanıcılarının işletmenin nakit ve nakit benzerlerini yaratma kabiliyetini ve bu nakit akışlarını kullanma ihtiyaçlarını değerlendirmesi için bir esas teşkil etmesi açısından faydalıdır.” İşletmeler bu standart gereğince nakit akış tablolarını uygun bir biçimde hazırlamak ve sunmaktadırlar.

3. Literatür

Torun Kayabaşı (2020), çalışmasında, salgın sebebiyle ulusal ve uluslararası hareketliliğin kısıtlandığını ve bu durumun da ticari mal hareketliliğini durdurduğunu ifade etmiştir. Temel ihtiyaç maddelerini dış ülkelerden yani ithal yoldan temin eden ülkelerin gıda maddelerine olan erişimi kısmında zorlandığı ve arz talep dengesindeki bozulmaya sebep olduğunu ve bu durumun da fiyatlarda artışa sebebiyet vererek olumsuz bir durum yarattığını belirtmiştir. Bu

durumların hepsinin tarımsal üretimin önemini daha belirgin hâle getirdiğini çalışmasında açıklamıştır. Tarım faaliyetlerinin desteklenmesi gerektiği, tarım arazilerinin korunması ve çiftçilerin üretim faaliyetlerine teşvik edilmesinin gerektiği bu çalışmada önerilen bir husustur. Devletin bu konuda çiftçiye risklerden koruyucu önlemler olarak yasal bir şekilde çiftçileri korumaya alması gerektiği bu çalışmada önemle vurgulanmıştır. [5]

Düzer (2022), çalışmasında imalat sanayi sektörünün bir alt sektörü olan kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatını yapan BİST'te işlem gören 12 şirketin, 2006-2021 yıllarına ait nakit akış tablolarının verilerinden yararlanarak, "Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemine Göre Nakit Akış Profilleri" ve " Yaşam Döngüsü Aşamalarına Göre Nakit Akış Profilleri" ile bir analiz gerçekleştirmiştir. İşletme Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışları, Yatırım Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışları ve Finansman Faaliyetlerinden Sağlanan Nakit Akışlarının pozitif ve negatif nakit akışı yönlerine göre toplamda 8 model ile işletmelerin durumları, yıllar itibariyle karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Yapılan analize göre Model 2 (Başarılı İşletme) profiline sahip işletmelerin çoğunlukta olduğuna ve sonrasında Model 4 (Büyüyen İşletme) ve Model 6 (Genç İşletme) profillerinin bu sırayı takip ettiği sonucuna varılmıştır. İşletmelerin durumunun genellikle olgunluk seviyesinde olduğu ifade edilmiştir. Büyüme dönemindeki işletmelerde, en yüksek maddi duran varlık ve aktif büyümesi gözlemlenmiştir. Borç büyümesi, giriş/erken dönem büyüme döneminde %40,87 oranında gerçekleşerek en yüksek orana sahip olan dönem olmuştur. Şirketlerin yatırım faaliyetlerinden elde edilen nakit akışlarının yönü negatif yönde olması, şirketlerin yatırıma duyduğu ihtiyacın göstergesi olarak ifade edilmiştir. Bu çalışma; ilgili bilgi kullanıcıları, yatırımcılar, karar aşamasındakiler için yardımcı olacak bir çalışmadır. Ülke ekonomisi açısından ve de bu sektörle alakalı böyle bir çalışmanın yapılmamış olması sebebiyle bu çalışma oldukça önemlidir. Gelecekte yapılacak olan çalışmalara katkı sağlayacaktır. [6]

Ergün ve Üçoğlu (2022), çalışmalarında BİST'te kayıtlı tekstil, deri ve giyim eşyası sektöründeki firmaların finansal raporlarında Covid-19 pandemisinin yaratmış olduğu etkileri araştırmışlardır. Türkiye'de önde gelen sektörlerden birisi olduğu için bu çalışma oldukça önemlidir. Bu sektörde yer alan 21 işletmenin 2019 ve 2020 yıllarına ait finansal tablolardan ve dipnotlardan faydalanmışlardır. Elde ettikleri veriler ile yatay analiz, rasyo analizi ve içerik analizini yapmışlardır. İncelenen 21 işletmeden 13 tanesinin pandemi yılında hasılatlarında düşüş yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu durumun kârlılığa etkisinin olumsuz yönde olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca finansman giderlerinde yaşanan artış ve kur farkı giderlerinin de kârlılığa olan etkisinin olumsuz yönde olduğu sonucuna varmışlardır. Nakit akış tabloları değerlendirilen işletmeler arasından 13 tanesinin işletme faaliyetlerinden nakit akışlarında azalma olduğu gözlemlenmiş ve bu durumun pandeminin çeşitli etkilerinden dolayı nakit akışlarına yansıyan durumun doğal olduğu ifade edilmiştir. Pandeminin yarattığı belirsizlik sebebiyle daha likit kalmak isteyen firmaların borçlanmaya giderek yabancı kaynaklarını arttırdıkları ve bu durumun da finansal riskleri de arttırdığı sonucuna varmışlardır. Yabancı kaynak kullanımının yarattığı risklerin uzun vadede takip edilmesi gerektiğini önermişlerdir. Bu çalışmanın en önemli kısıtı bu çalışmada sadece halka açık olan işletmelerin ele alınmış olmasıdır ve öneri olarak, halka açık olmayan işletmeler de başka bir çalışmada araştırılabilir.[7]

Açıkgöz (2021), çalışmasında Borsa İstanbul'da imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin 2015-2019 yıllarını kapsayan dönemlerinin nakit akış tablolarını incelemiş ve araştırma kapsamındaki işletmelerin nakit akış profillerinin finansal performanslarını çok kriterli karar verme yöntemlerinden birisi olan TOPSIS yöntemi ile karşılaştırarak analizini

yapmıştır. Çalışmada işletmelerin nakit akış profillerinin başarılı, büyüyen ve genç profillerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Nakit akış profillerini açıklayıcı bir şekilde ifade eden Açıkgöz, her bir profilin işletmelerdeki etkilerini de çalışmasında belirtmiştir. Toplamda 171 işletme incelenmiş ancak işletme, yatırım ve finansman faaliyetlerinden nakit akışlarından 0 olan işletmeler ve nakit akış tablosu yayımlanmamış işletmeler çalışmanın dışında tutularak çalışmaya 160 işletme üzerinden devam edilmiştir. Bu durum çalışmanın kısıtı olarak belirtilmiştir. Verileri Kamuyu Aydınlatma Platformu ve FİNNET aracılığıyla elde etmiştir. Aktif büyüme, piyasa değeri/defter değeri, borç-toplam aktif oranı, aktif karlılığı, özkaynak karlılığı, cari oran ve likidite oranlarını her yıl ve her profil için ayrı ayrı karşılaştırarak analizini yapmıştır. Çalışmada her yılın sırasıyla en iyi ve en kötü performans gösteren profilleri belirtilmiştir. Buna göre; 2015 yılında en iyi performans gösteren modelin başında nadir durum (+, +, +) profili iken 2016'de büyüyen işletme profili, 2017 yılında başarılı işletme profili, 2018 ve 2019 yıllarında büyüyen işletme profili en iyi finansal performansı gösteren profiller olmuştur. Çalışmada başarılı işletme profili olan profil 2 yalnızca tek bir yılda yani 2017 yılında en başarılı performansı sergileyen model olduğu sonucuna varılmıştır.[8]

Beyazgül ve Karadeniz (2019), "Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi" ile 2013-2018 yılları arasındaki Türkiye Spor Toto Süper Ligi ve Avrupa'daki 10 ulusal ligde bulunan futbol kulüplerinin nakit akış tablolarının analizini bir ampirik araştırma ile bu çalışmada ortaya koymuşlardır. Çalışma kapsamında toplamda 29 futbol kulübünün nakit akış tabloları incelenmiştir. Bu kulüplerden yalnızca 7 tanesi halka açık değildir. Analize dahil edilen futbol kulüpleri ve ülkeleri çalışmada belirtilmiştir. Ülkemizin halka açık olan 4 futbol kulübü ile 10 yabancı ülkenin kulüpleri analize dahil edilmiştir. Yabancı ülkeler: İtalya, Almanya, Fransa, İngiltere, İspanya, İskoçya, Portekiz, Danimarka, Hollanda ve İsveç'tir. Bu çalışmanın amacı işletmelerin finansal performans farklılıklarını ve bu farklılıklara sebep olan nedenleri "Nakit Akışlarının Sağlandığı Faaliyetler Yöntemi" ile açıklamaktır. Profiller model olarak tanıtılmış ve her modelin işletmelerdeki durumun nasıl olduğuna dair çıkarımlar yapılmıştır. 29 kulübün model yapısı incelendiğinde, 2014 yılı hariç diğer tüm yıllarda en fazla yer alan model başarılı işletme modeli yani model 2 olmuştur ve 2017 yılında sahip olduğu oran %48'dir. İncelenen yıllar arasında Model 2'de en büyük orana sahip olan yıl 2017'dir. Türkiye'deki kulüplerin Model 6'ya yani hızlı büyüyen işletme modelinde olduğu ve faaliyetlerini sürekli borçlanma ile devam ettikleri sonucuna ulaşmışlardır. Türkiye'deki futbol kulüplerinin 2016, 2017 ve 2018 yıllarında borçlarını azaltarak yeniden yapılanma yoluna gittikleri gözlemlenmiştir. Özetle; Türkiye'de en çok görülen model 6 iken, Avrupa'daki futbol kulüplerinde en çok görülen nakit akış yapısı modelinin, Model 2, yani Başarılı İşletme Profiline sahip olduğu sonucuna varılmıştır. [9]

4. Araştırma

Bu çalışma, nicel bir çalışma olup, Türkiye'de BİST-100 endekste yer alan imalat sektörü işletmelerinin nakit akış tablolarında yer alan faaliyetlerin Covid-19 pandemisinde ne yönde etkilendiğini analiz etmeyi amaçlayan bir çalışmadır. Bunun için 2018-2022 yıllarının son dönemlerine ait nakit akış tabloları incelenmiş ve 2018 yılının son döneminde yer alan 27 işletme baz alınarak bu işletmeler Covid-19 öncesi ve sonrası dönemler karşılaştırılmıştır. Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan ve BİST Data Store'da yer alan veriler, nakit akış tabloları incelenerek *Nakit Akışlarından Sağlanan Faaliyetler Yöntemine* göre söz konusu 27 işletmenin işletme faaliyetlerinden, yatırım faaliyetlerinden ve finansman faaliyetlerinden elde edilen veriler Microsoft Office Excel programında analiz edilmiştir.

Bir işletmenin ekonomik analizini yapmak için çeşitli oran analizleri yapılır. Nakit Akışlarından Sağlanan Faaliyetler Yöntemine göre de işletmenin esas faaliyetlerinin, yatırım faaliyetlerinin ve finansman faaliyetlerinin de incelenmesiyle o işletmenin ekonomik durumu hakkında bilgi edinilebilir. Bu açıdan Nakit Akışlarından Sağlanan Faaliyetler Yöntemi de, işletmenin ekonomik durumunu ölçmeye yarayan bir yöntem olduğu söylenilebilir.

Gup ve vd. [10] tarafından 1993'te yapılan çalışmada ortaya konulan ve daha sonrasında Bruwer ve Hamman (2005) tarafından geliştirilen Nakit Akışlarından Sağlanan Faaliyetler Yöntemine göre toplamda 8 farklı model vardır. Bu modeller işletme faaliyetleri, yatırım faaliyetleri ve finansman faaliyetlerinin pozitif veya negatif yönlü olmasına bağlı olarak incelenmektedir. Bu kısımda M.1, M.2, M.3... gibi kısaltmalar Model'i ifade ederken yapılan tüm çalışmalardan yola çıkılarak; İFNA, işletme faaliyetlerinden nakit akışlarını, YFNA, yatırım faaliyetlerinden nakit akışlarını ve FFNA ise, finansman faaliyetlerinden nakit akışlarını ifade etmektedir. Buna göre, nakit akışlarından sağlanan faaliyetler yöntemini ve modellerini aşağıdaki tablodan incelememiz mümkündür:

NADİR +	M.1. (+++)	MODEL 1
BAŞARILI, OLGUN	M.2. (+ - -)	MODEL 2
GERİLEYEN, YENİDEN YAPILANAN (NADİR)	M.3. (+ + -)	MODEL 3
BÜYÜYEN	M.4 (+ - +)	MODEL 4
KÜÇÜLEN	M.5. (- + +)	MODEL 5
GENÇ, BÜYÜYEN	M.6. (- - +)	MODEL 6
TASFİYE	M.7. (- + -)	MODEL 7
NADİR -	M.8. (- - -)	MODEL 8

Gup vd. (1993)'nin çalışmasından yola çıkılarak çalışmada belirtilen bu modellerin İFNA, YFNA ve FFNA'nın nakit hareketliliklerini anlam kazandırdığı ve böylelikle nakit hareketliliğini doğru yorumlayabilmemizi sağladığı söylenilebilir. Sırasıyla bu modelleri kısaca ifade etmek gerekirse;

Model 1, İFNA, FFNA ve YFNA'sı pozitif yönlüdür ve bu durum işletmelerde nadir olarak görülmektedir. Burada her üç faaliyette de nakit girişi olduğu anlaşılmaktadır.

Model 2, İFNA'sı pozitif yönlü iken YFNA ve FFNA'sı negatif yönlü olan işletme yapısıdır ve başarılı işletmelerin yapısı bu şekildedir. Finansal yönetimin başarılı olduğu ve bu modelin yaygın olarak görüldüğü düşünülmektedir.

Model 3, İFNA ve YFNA hareketliliği pozitif yönlü iken FFNA'sı negatif yönde olan gerileyen işletme modelidir. Bu modelin de nadir olarak görüldüğü söylenilebilir.

Model 4, İFNA ve FFNA pozitif yönlü iken YFNA'nın negatif yönde olduğu büyüyen işletme yapısıdır. İşletme faaliyetlerinin yatırım faaliyetlerini karşılayamadığı ifade edilebilir.

Model 5, İFNA negatif yönlü iken, YFNA ve FFNA pozitif yönlüdür. Bu durum küçülen işletme yapısına sahip olduğunu göstermektedir.

Model 6, İFNA ve FFNA negatif yönlü iken FFNA pozitif yönlüdür, işletmenin genç ve büyüyen bir yapıda olduğu söylenilebilir.

Model 7, İFNA ve FFNA negatif yönlü iken yalnızca YFNA pozitif yönlüdür. Bu durum işletmenin tasfiye halinde olduğunu ifade eden bir modeldir. İşletmenin başarısız olduğu söylenilebilir.

Model 8 ise nadir yapıyı ifade etmektedir. Bu modelde İFNA, YFNA ve FFNA'sı negatif yönlüdür. Bu model de işletmelerde nadir olarak görülür.

5. Bulgular

Gup ve vd. (1993) tarafından ortaya konulan ve daha sonrasında Bruwer ve Hamman (2005) tarafından geliştirilen Nakit Akışlarından Sağlanan Faaliyetler Yöntemine göre işletmelerin nakit akış tablolarında görülen işletme faaliyetlerinin, yatırım faaliyetlerinin ve finansman faaliyetlerinin yönleri pozitif ve negatif yönleriyle incelenmiş ve buna göre araştırma kapsamındaki 27 işletmenin durumları bu modeller ile belirtilmiştir.

Araştırma kapsamındaki işletmeler, Borsa İstanbul 100 endeksinde kayıtlı imalat sektörü işletmelerdir. Bu işletmeleri yıllar itibarıyla karşılaştırabilmek amacıyla 2018 yılı son çeyrekte yer alan işletmeler baz alınarak 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yıllarındaki nakit akış tablosundaki veriler kullanılmıştır. Araştırmada 27 adet işletmenin nakit akış tablosu karşılaştırmaya konu edilmiştir. Araştırmaya konu olan işletmeler aşağıdaki tabloda yer alan işletmelerdir:

Afyon Çimento Sanayi T.A.Ş.	DEVA Holding A.Ş.	İskenderun Demir ve Çelik A.Ş.
Aksa Akrilik Kimya Sanayii A.Ş.	Ege Endüstri ve Ticaret A.Ş.	KARSAN Otomotiv Sanayii ve Ticaret A.Ş.
Anadolu Efes Biracılık ve Malt Sanayii A.Ş.	ERBOSAN Erciyas Boru Sanayii ve Ticaret A.Ş.	KARTONSAN Karton Sanayi ve Ticaret A.Ş.
AYGAZ A.Ş.	GENTAŞ Dekoratif Yüzeyler Sanayi ve Ticaret A.Ş.	KORDSA Teknik Tekstil A.Ş.
BAGFAŞ Bandırma Gübre Fabrikaları A.Ş.	GERSAN Elektrik Ticaret ve Sanayi A.Ş.	TAT Gıda Sanayi A.Ş.
BANVİT Bandırma Vitaminli Yem Sanayii A.Ş.	GOODYEAR Lastikleri A.Ş.	TÜMOSAN Motor ve Traktör Sanayi A.Ş.
BORUSAN Mannesmann Boru Sanayi ve Ticaret A.Ş.	GÖLTAŞ Göller Bölgesi Çimento ve Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Türk Traktör ve Ziraat Makineleri A.Ş.
ÇEMAŞ Döküm Sanayi A.Ş.	Gübre Fabrikaları A.Ş.	ÜLKER Bisküvi Sanayi A.Ş.
ÇEMTAŞ Çelik Makine Sanayi ve Ticaret A.Ş.	HEKTAŞ Ticaret A.Ş.	YATAŞ Yatak ve Yorgan Sanayi Ticaret A.Ş.

Araştırma kapsamında incelenen yıllar (2018-2022) ve araştırma kapsamındaki 27 işletmenin nakit akışlarından sağlanan faaliyetler yöntemine göre sahip oldukları modeller aşağıdaki tablodaki gibidir:

3. Uluslararası Lisansüstü Çalışmalar Kongresi / 3rd International Graduate Studies

Yıllar	2018	2019	2020	2021	2022
Sirketler/Faaliyetler	MODEL	MODEL	MODEL	MODEL	MODEL
AFYON ÇİMENTO	M.3. (+ + -)	M.3. (+ + -)	M.3. (+ + -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)
AKSA AKRİLİK KİMYA	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)
ANADOLU EFES	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)
AYGAZ	M.3. (+ + -)	M.3. (+ + -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)	M.6. (- - +)
BAGFAŞ	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)	M.6. (- - +)
BANVİT	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)	M.4 (+ - +)
BORUSAN MANNESMANN	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)	M.6. (- - +)	M.2. (+ - -)	M.6. (- - +)
ÇEMAS DÖKÜM	M.5. (+ + +)	M.2. (+ - -)	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)	M.4 (+ - +)
ÇEMTAŞ	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)
DEVA HOLDİNG	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)	M.4 (+ - +)	M.4 (+ - +)
EGE ENDÜSTRİ	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)
ERBOSAN	M.4 (+ - +)	M.6. (- - +)	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)
GENTAŞ	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)	M.6. (- - +)
GERSAN ELEKTRİK	M.6. (- - +)	M.5. (- + +)	M.4 (+ - +)	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)
GOOD-YEAR	M.6. (- - +)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)
GÖLTAŞ ÇİMENTO	M.3. (+ + +)	M.6. (- - +)	M.6. (- - +)	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)
GÜBRE FABRİK.	M.6. (- - +)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.6. (- - +)	M.6. (- - +)
HEKTAŞ	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)	M.6. (- - +)	M.6. (- - +)	M.6. (- - +)
İSKENDERUN DEMİR ÇELİK	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)
KARSAN OTOMOTİV	M.4 (+ - +)	M.7. (- + -)	M.2. (+ - -)	M.3. (+ + -)	M.6. (- - +)
KARTONSAN	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)
KORDSA TEKNİK TEKSTİL	M.4 (+ - +)	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)
TAT GIDA	M.2. (+ - -)	M.6. (- - +)	M.1. (+ + +)	M.5. (- + +)	M.6. (- - +)
TÜMOSAN MOTOR VE TRAKTÖR	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)	M.4 (+ - +)	M.6. (- - +)	M.4 (+ - +)
TÜRK TRAKTÖR	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.4 (+ - +)
ÜLKER BİSKÜVİ	M.3. (+ + +)	M.3. (+ + -)	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)	M.3. (+ + -)
YATAŞ	M.4 (+ - +)	M.2. (+ - -)	M.2. (+ - -)	M.6. (- - +)	M.6. (- - +)

Yıllar itibariyle modellerin dağılımı:

Yıllar	M.1. +	M.2.	M.3.	M.4.	M.5.	M.6.	M.7.	M.8. -
2018	0	9	4	7	1	6	0	0
2019	0	14	3	4	2	3	1	0
2020	1	14	1	5	0	6	0	0
2021	0	11	1	9	1	5	0	0
2022	0	6	1	11	0	9	0	0
TOPLAM	1	54	10	36	4	29	1	0

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere 5 yılın toplamında en fazla görülen Model 2 (Başarılı İşletme) olmuştur. Sırasıyla Model 4 (Büyüyen İşletme) ve Model 6 (Genç, Büyüyen İşletme) en fazla görülen modeli takip etmektedir.

2018		
M.1	0	0,00%
M.2	9	33,33%
M.3	4	14,81%
M.4	7	25,93%
M.5	1	3,70%
M.6	6	22,22%

2019		
M.1	0	0,00%
M.2	14	51,85%
M.3	3	11,11%
M.4	4	14,81%
M.5	2	7,41%
M.6	3	11,11%

2022		
M.1	0	0,00%
M.2	6	22,22%
M.3	1	3,70%
M.4	11	40,74%
M.5	0	0,00%
M.6	9	33,33%

3. Uluslararası Lisansüstü Çalışmalar Kongresi / 3rd International Graduate Studies

M.7	0	0,00%
M.8	0	0,00%
TOPLAM	27	100,00%

M.7	1	3,70%
M.8	0	0,00%
TOPLAM	27	100,00%

M.7	0	0,00%
M.8	0	0,00%
TOPLAM	27	100,00%

2020		
M.1	1	3,70%
M.2	14	51,85%
M.3	1	3,70%
M.4	5	18,52%
M.5	0	0,00%
M.6	6	22,22%
M.7	0	0,00%
M.8	0	0,00%
TOPLAM	27	100,00%

2021		
M.1	0	0,00%
M.2	11	40,74%
M.3	1	3,70%
M.4	9	33,33%
M.5	1	3,70%
M.6	5	18,52%
M.7	0	0,00%
M.8	0	0,00%
TOPLAM	27	100,00%

TOPLAM 5 YILDA		
M.1	1	0,74%
M.2	54	40,00%
M.3	10	7,41%
M.4	36	26,67%
M.5	4	2,96%
M.6	29	21,48%
M.7	1	0,74%
M.8	0	0,00%
TOPLAM	135	100,00%

Model 2'nin Başarılı işletme yapısının en fazla görüldüğü yıllar 2019 ve 2020 yıllarıdır. Covid-19 pandemisinde tüm kısıtlamalara, üretimin durdurulup kapanmasına rağmen işletmelerin nakit akış yönetimi oldukça başarılıdır. Tüm yılların ortalaması alındığında Model 2 yani başarılı işletme yapısı %40 ile en fazla görülen model iken, bunu %26.67 ile Model 4 yani büyüyen işletme yapısı takip etmiştir. Üçüncü olarak görülen model ise %21.48 ile Model 6 yani genç ve büyüyen işletme yapısı takip etmiştir. Toplam 5 yılda en az görülen modeller nadir model yapıları olmuştur. (Model 1 ve Model 8)

6. SONUÇ

İşletmelerin en temel hedefi, para kazanmak ve kâr elde etmektir. Bu sebeple nakit, bir işletme için olmazsa olmaz kavramlardan biridir. İşletmelerin hedeflerine ulaşırken vereceği kararlarda en büyük yardımcısı bu konuda kullanacağı finansal bilgilerdir. Bir işletmeyi tanımak için, önemli yatırım fırsatlarının kaçırılmaması adına işletmenin yeterli nakdinin bulunup bulunmadığını görebilmek için nakit akış tablolarına ihtiyaç duyulmaktadır. Nakit akış tablosu, diğer finansal tablolar ile birlikte analiz edildiğinde bu bilgiye olan ihtiyacı karşılamaktadır. Bundan dolayı işletmeler nakit akış tablosu hazırlamak zorundadırlar. Finansal tablolar arasında nakit esaslı geçerli olan tek tablo; nakit akış tablosudur. Bilanço ve gelir tablosunun tahakkuk esaslı tablolar olmasından dolayı, bu tablolardan nakit akışları hakkında bilgi edinmek tam olarak yeterli değildir. Gerekli bilgiler nakit akış tablolarından sağlanmaktadır.

Covid-19 pandemisinin yaratmış olduğu belirsizlik döneminde, işletmelerin yönetilmesinde hayati bir role sahip olan nakit akışının yönetiminde başarısız olan işletmelerin bu dönemde de başarısız oldukları söylenebilir. Ancak çalışma kapsamında incelenen ilgili dönemde şirketlerin nakit akışlarını iyi yönettiği ve böylelikle bu dönemi başarılı bir şekilde atlattıkları gözlemlenmiştir. Araştırma kapsamındaki işletmelerin nakit akış yapılarının modellerinin genellikle Model 2 (+,-,-) yani Başarılı, Olgun İşletme yapısında olup, elde edilen bu sonuç literatürdeki diğer çalışmalarla büyük bir benzerlik göstermektedir. Gelecekte olabilecek herhangi bir pandemi, doğal afet, kriz vb. durumlarında imalat sektöründeki işletmelerin durumlarını az çok tahmin edebilmek ve gelecekteki durumlar için önceden tedbirler almak, yöntemler geliştirerek çözümler üretmek amacıyla oldukça önemli olan bu çalışma, literatüre katkısı açısından ele alındığında Covid-19 krizi konusunda yapılacak olan çalışmalara da yol

gösterecektir. Tüm sektörlerin tüm dönemlerine ait mali tablolar incelenerek ve karşılaştırarak yapılan daha detaylı çalışmaların yapılması literatüre daha fazla katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- [1] Kara, E. (2020). COVID-19 PANDEMİSİ: İŞGÜCÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE İSTİHDAM TEDBİRLERİ. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, COVID-19 ÖZEL SAYISI 2, 269-282. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/54658/738164>)
- [2] Asiltürk, A. (2021). Türkiye'de Covid-19 pandemisinin işletmelerde kriz yönetimi üzerine etkileri: 2020 yılı araştırmaları üzerinden bir değerlendirme. *Turkish Studies - Economy*, 16(1), 67-81. <https://dx.doi.org/10.47644/TurkishStudies.48586>
- [3] Deloitte (2020). COVID-19'un İşletmelere Olan Finansal Etkileri ve Çözüm Önerileri, [Erişim: 10.12.2022, <https://www.timder.org.tr/haber/Sektorden-Haberler/Covid-19-un-Isletmelere-Olan-Finansal-Etkileri-ve-Cozum-Onerileri/1925> ve <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/financial-advisory/COVID-19-un-isletmelere-olan-finansal-etkileri.pdf>]
- [4] TMS 7 Nakit Akış Tablosu, Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) [Erişim:11.02.2022, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%207.pdf>]
- [5] Torun Kayabaşı, E. (2020). COVID-19'UN TARIMSAL ÜRETİME ETKİSİ . *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , COVID-19 ÖZEL SAYISI 2 , 38-45 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/740039>
- [6] Düzer, M., (2022). Nakit Akış Profilleri ve İşletme Yaşam Döngüsü Özellikleri: Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri Sektörlerinde Bir Araştırma, 19. Uluslararası Muhasebe Konferansı, s.159-165.
- [7] Ergün, T. & Üçoğlu, D. (2022). COVID-19 Pandemisi'nin Tekstil, Deri ve Giyim Eşyası Sektörlerinde Faaliyet Gösteren Firmalara ve Finansal Raporlarına Etkileri: BIST'te Bir Araştırma . *Muhasebe Enstitüsü Dergisi* , (66) , 95-112 . DOI: 10.26650/MED.998932
- [8] Açıkgöz, T. (2021). İmalat Sektörü İşletmelerinin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi ve Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi ile Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (90), 127-148 . DOI: 10.25095/mufad.837360
- [9] Beyazgül, M., Karadeniz, E. (2019). Futbol Kulüplerinin Nakit Akış Profillerinin Analizi: Uluslararası Bir Karşılaştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 12 (3), 605-624.
- [10] Gup, B. E., Samson, W. D., Dugan, M. T., Kim, M. Y. ve Jittrapanun, T. (1993). An Analysis of Patterns from the Statement of Cash Flows. *Financial Practice And Education*, 3 (2), 73-79.